

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus II. De Desponsatione impuberum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

quid addere, in ejus confirmationem; ut, cum circa substantiam matrimonii, quæ subest legi Ecclesiæ, non dissonant statuta civilia, sed tantum modum inordinatum corrigent, non possunt dici injusta, licet in consequentiam aliquid resalter minus respondens plenæ libertati matrimonii, quod non venit considerandum, cum id tendat ad evitanda majora incommoda. *Barbosa ad l. 1. p. 4. n. 32. & seq. D. Solutio matrimonii.* Vid. *Sanch. 4. disp. 25. & Rebel. p. 2. lib. 2. qu. 14. sect. ult. Pont. lib. 2. c. 1. §. 3.*

86 Libera itaque debent esse matrimonia, nec ad ea quis cogendus, vel per Principem, nisi bonum commune exigat. *Sanchez 2. disp. 27.* neque impediendus, quo minus liberè contrahat. In impediendes *Trid. Sess. 24. c. 9. De reform. matr.* ex communicationis sententiam protulit, ipso facto incurrendæ. Et hoc, si sine causa; nam si ea subit, ut cessat peccatum ita & excommunicatio. *Sanch. 4. Disp. 22. num. 8.* Hæc de metu, De dolo ageretur infra *Tit. 9.*

87 Effectus matrimonii est, quod ad mutuam cohabitationem cogantur conjuncti, uti etiam ad mutuam debiti redditionem, eo quod inter eos sit individua societas, etiam ante consummationem, cum ex solo consensu nuptiæ habeant suam perfectionem; quod uxor sequatur virum, qui uxoris caput, ejusque est gubernare rem familiarem, eligere domicilium quod propter mutuam obsequium, ad quod tenentur, non facile detractat uxor, *Gl. ad c. 1. inf. de conjug. leprof.* Nisi tamen inde uxori vitæ aut corporis periculum, aut peccandi occasio imminet, cujus causa est urgentior, aut nisi oblit pactum, quod licitum est: nam si traditioni rerum pactum rectè apponitur, quidni & corporis, si nihil includat turpe, aut matrimonio contrarium? Obligatur præterea uxor ad eas operas, quas, salva dignitate sua, citra dedecus præstare potest.

TITULUS II.

De Desponsatione impuberum.

SUMMARIUM.

1. Sponsalia non contrahit furiosus.

- 2. Furor postea interveniens non dirimit.
- 3. Ebrietas & ira quatenus impediatur sponsalia.
- 4. Impuberes qualiter rectè contrahant.
- 5. Pubertate impleta resilire licet à sponsalibus.
- 6. Nisi juramento fuerint firmata.
- 7. Contrahunt & parentes pro liberis.
- 8. Non tamen ante septennium.
- 9. Contrahere ante pubertatem non est letale.
- 10. Ad matrimonium requiritur pubertas.

AD sponsalia necessarius est consensus: cum induant mutuam obligationem: quo modo requiritur, incantur ab iis, quibus est mens sana. * Ut excludatur furiosus, *cap. dilectus 24. sup. tit. prox.* nisi tempore dilucidi intervalli, quo durante ut intelligit, quid agat, ira & habilis est ad contrahendum & ad testandum, *l. Divus D. de officio Pras.* Non præsumitur autem quis furiosus, uti probatur, *l. 5. C. de codicil.* cum quilibet talis præsumatur, qualis natura esse debet: uti è contrariis, quem constitit fuisse furiosum, non præsumitur habere dilucida intervalla, nisi constet. *Covarr. hic p. 2. c. 2. num. 7.* * Et si autem furor ponat sponsalibus ineundis impedimentum, ut dictum, non tamen postea interveniens ea dirimit, *l. furor 8. D. de sponsal.* Posset tamen videri justam causam ea res præbere alteri ad petendam dissolutionem. Et hoc in sponsalibus, quæ sunt de futuro; nam ea quæ sunt de præfenti, solvi nequeunt, *l. Oratione 16. in fine D. de ritu nupt.* eo quod contractus ille omnimodum suum esse habeat.

Facit & ebrietas inita sponsalia non tenere, quatenus tanta est, ut sensum impediatur. Quod idem de ira dici posset, si tanta probeatur fuisse, ut usum rationis abstulerit: quod probandum cum qualitas, quæ homini naturaliter inest, semper adesse præsumatur.

Impubes septennio major sufficientem præsumitur habere consensum ad ineunda sponsalia; quorum ea vis, quod ante pubertatem ab iis resilire non licet, idque ut occurratur impuberum levitati, ne quotidie nova sponsalia incant. Et hoc, si uterque sit impubes, si alter tantum, cum & pubes cum impubere contrahens teneatur expectare ejus pubertatem, ejusque consensum aut dissensum, quod sibi imputet, cum legem hanc sponte susceperit, *c. 7. h. e. nisi causa aliud suadeat, c. ex litteris 11. h. e.*

D d d Puber-

5 Pubertate impleta, concessa est resiliendi facultas ex solo dissensu, sine ulla alia causa. Et si alter primo implevit, poterit, non expectata pubertate alterius resiliere. Covarr. *hic p. 1. c. 5. §. 1. n. 1.* Nam cum possit alterius aetate impleta, & eo contradicente, quidni adhuc impubere non obitante, quod sponsa in domum sit traducta. Et hoc, ut subveniatur in maturo eorum indicio, si forte minus prudenter se obligarint; nisi tamen copula intervenerit, *c. à nobis 8. h. t.* per quam, secundum jus vetus, sponsalia transibant in matrimonium, ut dictum supra est. *prox. n. 22.* Si de copula dubitetur, sponsi eam adferentis juramento stabitur, *c. 6. h. t.* nisi aliud probetur. Statim autem ubi pubertatem attingerit, reclamandum est, ne videatur consentire in sponsalia, *c. 7. h. t.* etiamsi animo dissentiat. Quod non sufficit in foro exteriori, nisi vel vel ignorantia pubertatis, vel sponsalium excolet. Sufficit autem intra triduum a pubertate impleta quis reclamare, *arg. l. fin. C. de in die. ubi illico dicitur fieri, quod intra triduum fit.* Si tamen ante pubertatem quis reclamaverit, & in eo statu manserit, videtur non teneri, cum ea res faciat sufficienter cum reclamasse.

6 Quid si juramento fuerint firmata sponsalia? R. Jurantem ab iis non posse recedere, cum licet sit impubes, juramento se obstringere possit, & teneatur illud observare: ut juramentum faciat sponsalia ex parte ejus suam vim habere & impleri debere; quatenus est doli capax, quem obligat juramentum, ut post alios tradit Covarr. *d. §. 1. n. 3.*

7 Contrahunt hæc sponsalia non tantum ipsi impuberes, sed & patres pro liberis; quæ liberi consentunt confirmare, si scienter à parentibus ista non reclamant, idque ratione taciturnitatis. Covarr. *p. 2. c. 4. in prin. n. 4. Sanchez 1. Disp. 23.*

8 Ante septennium non rectè parentes ea incedunt pro liberis, uti nec ipsi impuberes ante eam aetatem. Ibi aliqui volunt esse letale, ante septennium inire sponsalia, propter textum in *c. 2. h. t.* quo distinctè inhibet Pont. ne ante istam aetatem aliqui conjungantur, propter præceptum Pontificium, cujus transgressio in materia gravi ponit letalem culpam. Verum hoc non potest dici in pueris, quos ignorantia excusat. Non etiam letale esse pa-

rentibus, ex eo probatur, quod nulli impubertur injuria, neque etiam Sacramento, ut sponsalia non ponant Sacramento. *Stat. d. c. 2.* quia non videtur de sponsalibus agere, sed de matrimonio ut patet ex *conjugantur*, quod non habet locum in sponsalibus, quæ tam continet coitionem quam aliquam promissionem.

Non esse letale, sponsalia de presentibus ante pubertatem, ex eo patet, quod contracta inter impuberes jus nostrum non tenetur, ac si essent de futuro, *c. 1. §. 1. de v. v. m. 6.* Ut non subsit ratio culpæ letalis. Canonibus ea iniiri permittant ab impubere Sacramento, quod non ponitur, non potest fieri injuria. Non potest oblatæ d. 2. prohibet, ne inter impuberes sponsalia contrahantur, simul & perficiantur copula, ut patet ex *d. V. Coniungantur*, quod ad copulam tenetur. Ubi ex ipso bonum patet, si modum in ijs suppleverit aetatem, ut ad copulam veniant. Abbas *d. c. 2. n. 1.* Vid. Sanchez *d. 1. c. 2.* Cæterum iniuta sponsalia ante septennium nulliter, convalescunt tamen per aduentum septennium, quasi per ratihabitionem, *c. 1. de pueri 12. h. t. Sanchez, Disp. 16. num. 4. Pont. 2. De matrim. c. 13. n. 4.*

Ad matrimonium requiritur pubertatis sit, *de nupt. in pr. §. d. c. 2. h. t.* idque generandi potentiam, quæ est finis matrimonij, qua non stante frustranea esset coactio, idque ex jure humano. De jure tamen non videntur & impuberes contrahere matrimonium, quatenus sunt doli capaces, impotentia in ijs tantum sit temporalis, & est quis sese obliget in futurum. Pubertatem olim ex habitu corporis colligebatur, ut dicitur *Instit. quib. mod. tutela fin. in pr. d. c. 1. Pont. in c. 3. h. t.* Postea secundum aetatem definita, in masculis relatum ad annum quartum, in feminis ad duodecimum. Pubescit enim citius femina quam masculus, naturæ imbecillior est astribuendum, citius perficitur, uti exilia poma celerius turescunt, rebustiora vero tardius. Scandalum malitia aetatem præveniendò, dicitur ad intelligendum consensum contrahentis posuerit, & potentiam quoad ejus aetatem exercendum (in his enim duobus malitia

confistit, non etiam in altero tantum) addidit, etiam ante præscriptam ætatem permitteatur contractus nuptiarum, ad evitandam fornicationem, c. de illis 9. h. t. Præcipue si accedat causa publica, d. c. 2. h. t. quæ facit omnino ante illam ætatem matrimonium tantum esse. Malitiam hanc contingere posse volunt in proximis pubertati; rectius tamen ea res iudicis arbitrio relinquenda. Covarr. d. cap. 5. num. 7.

- 21. *Matrimonia clandestina tenent, ubi Conc. Trid. non est acceptatum & publicatum.*
- 22. *Oriundus ex loco, ubi obligat Conc. agens alibi, ubi non receptum, an valide nuptias clandestinè contrahat?*
- 23. *An & qui per modum transitus alibi agit?*
- 24. *An captivi apud infideles detentis?*
- 25. *Hæretici & apud hæreticos morantes an teneantur decreto Conc. ibi publicari?*

Clandestina sponsalia, inspecto iure naturæ, non sunt absolutè illicita, cum consensus ad ea requisitus etiam clam expressus sit validus, & ponat contractum; propter mala tamen, quæ sæpius iode oriebantur, voluit Ecclesia consensum legitime exprimi coram Parocho publicè, ut facilius ejus esset probatio præmissis denuntiationibus, quibus innotescat, inter quos sint contrahendæ nuptiæ, ut latens forte aliquod impedimentum patefaciat, ad arcendum eos à contrahendo, c. fin. in princ. h. tit. Ut autem Ecclesia veterit clandestina matrimonia contrahi, contracta tamen non irritat, licet pro iis præsumi noluerit, onere probandi incumbente adfirmanti; creditur enim negantibus, c. 1. h. t. Vide Sanchez 3. Disp. 3. Bas. Pont. de matrim. lib. 5. c. 3.

Verum quia hoc modo contingebat sævi frequentia adulteria, dum clam initum probari non posset matrimonium, Trid. Sess. 24. c. 1. de reform. matrim. matrimonia clandestinè inita declaravit omninò irrita, decrevitque, ut posttriam denuntiationem, à proprio Parocho faciendam in utriusque sponsi parochia, si fuerint diversarum parochiarum, tribus festivis diebus, inter Milliarum solemnia, non tamen immediatè sequentibus (ne ob temporis angustias impediatur detectio impedimenti) coram proprio saltem alterius Parocho, aut alio Sacerdote, per ipsum Parochum vel per Ordinarium substituto, & duobus aut tribus testibus, per quos de contractu constare possit, iuratur; subjecta poena in Parochum, vel alium Sacerdotem, qui matrimonio in eundo sine requisito testium numero adesse ausus fuerit. Quæ olim erat suspensio ad triennium hodie arbitrio Ordinarii est relicta. Trid. d. cap. 1. vers. Insuper. Cui poenæ subjacent & testes præfentes sine proprio Parocho, & ipsi contrahentes, d. vers. in super.

TITULUS III.
De Clandestina desponsatione.
SUMMARIUM.

- 1. *Clandestina matrimonia cur veterit Ecclesia.*
- 2. *Conc. Trid. declarat ea irrita, & qualiter contrahi debeant matrimonia.*
- 3. *Parochus proprius hic quis dicatur.*
- 4. *Matrimonia clandestina an Ecclesia irritare potuerit?*
- 5. *Sponsalia clandestina an prohibita?*
- 6. *Matrimonium clandestinè contractum an obliget ut sponsalia?*
- 7. *Quid si impuberes contraxerint clandestinè de præfenti?*
- 8. *Matrimonium in articulo mortis coram non proprio Parocho initum an valeat?*
- 9. *An extra hoc dispenset Episcopus.*
- 10. *Parochus proprius alteri Sacerdoti vices suas rectè demandat.*
- 11. *Vagabundi & alienigena.*
- 12. *Parochus an debeat esse rogatus?*
- 13. *An debeat esse Sacerdos.*
- 14. *Matrimonium coram Parocho falso contractum an teneat?*
- 15. *An coram excommunicato?*
- 16. *An coram proprio Parocho in alterius parochia assistente?*
- 17. *Matrimonium invalidum ob impedimentum occultum an iterum coram Parocho & testibus contrahi debeat.*
- 18. *Testes an debeant esse omni exceptione majores?*
- 19. *Licentia alteri Sacerdoti qualiter facienda.*
- 20. *Benedictio in Missa sacrificio contrahentibus.*